

Abbaye Saint-Joseph de Clairval
F – 21150 Flavigny-sur-Ozerain

Dierbare Vriend van de Abdij Saint-Joseph de Clairval,

MIDDEN in de Eerste Wereldoorlog, in 1917, schreef Anatole France, die niet bekend staat om zijn sympathie voor de katholieken: «Keizer Karl van Oostenrijk heeft een vredesaanbod gedaan, hij is de enige fatsoenlijke man die we in de loop van de oorlog te zien hebben gekregen en er wordt niet naar hem geluisterd». Ter verklaring van zijn hardnekkig blijven zoeken naar vrede had de keizer zijn kabinetchef toevertrouwd: «De veiligheid van en de rust in de Kerk staat op het spel, evenals het eeuwig heil van vele in gevaar verkerende zielen». Karl I^e werd op 3 oktober 2004 door Paus Johannes Paulus II zalig verklaard.

Karl von Habsburg, oudste zoon van aartshertog Otto en van Maria-Josepha van Saksen, is op 17 augustus 1887 in Persenbeug geboren, niet ver van Wenen (Oostenrijk). Het kind is de achterneef van de keizer van Oostenrijk, Franz-Jozef. Het groeit op onder het liefdevol, maar streng wakend oog van zijn moeder, een zeer christelijke vrouw. Zijn vader leidt een aanstotelijk leven. Karl wordt aan christelijke huisonderwijzers toevertrouwd die ervoor zorgen dat zijn uitstekende eigenschappen worden onderhouden. Hij heeft maar één gebrek: hij is verlegen.

Karl doet in 1898 zijn eerste communie in Wenen: «Als je niet wist hoe je moest bidden, dan leerde je dat wel door de jonge heer», merkt één van zijn assistenten op. Het kind bezoekt het openbaar lyceum van de Schotse Benedictijnen waar zijn kwaliteiten: vrijmoedigheid, naastenliefde, vasthoudendheid en bescheidenheid tot ontwikkeling komen. Hoewel zijn gezondheid soms enige aanleiding geeft tot ongerustheid, maakt aartshertog Karl voortdurend vooruitgang op verstandelijk en geestelijk gebied. Hoewel hij zich altijd voorbeeldig gedraagt, is hij er niet minder vrolijk van aard om en houdt veel van muziek. In 1905 maakt hij een begin met de voor een Habsburger verplichte militaire opleiding. Het jaar daarop verliest hij zijn vader die onverwacht vroom en in innerlijke vrede komt te overlijden. Hij wordt dan tweede in de rang van opvolging voor de troon, na zijn oom, Franz-Ferdinand, die hem inwijdt in de staatszaken.

Elkaar wederzijds helpen de Hemel te verdienen

In 1908 wordt Karl benoemd tot ritmeester in Bohemen. Iemand uit zijn naaste omgeving zal hierover zeggen: «Door de oprechte liefde van de jonge aartshertog voor alle schoonheden van de natuur ontdekten we een door en door goed wezen dat de Schepper in al zijn werken aanbad en liet raden dat we te maken hadden met een man die geen greintje wantrouwigheid of haat in zich droeg en die ieder vrunk en vrij tegemoet trad». Karl ontmoet in 1909 prinses Zita van Bourbon-Parma, vijf jaar jonger dan hij; zij was leerlinge geweest van de Benedictinessen van Solesmes. Hij krijgt van keizer Franz-Jozef toestemming om haar de hand te vragen. Na de verlovingsmis

fluistert Karl Zita in het oor: «Nu moeten we elkaar wederzijds helpen de Hemel te verdienen». Na een voorbereidende geestelijke retraite vindt het huwelijk plaats op 21 oktober 1911.

In 1912 dient Karl in Galicië als kapitein in het leger. Hij is actief belast met zijn troepen ter bevordering van hun materiëel en moreel welzijn. Op 20 november schenkt Zita het leven aan een zoon, Otto. Zes jaar later, op de dag van de eerste communie van dit oudste kind, zal Karl zijn gezin aan het Heilig Hart van Jezus toewijden. In februari 1913 vestigt het gezinnetje zich in kasteel Hetzendorf, dichtbij Wenen. Karl leidt er een ascetisch bestaan; hij werkt tot diep in de nacht. Hij onderwerpt zich aan alle beperkingen die het officiersleven met zich meebrengt, zonder ooit gebruik te maken van zijn positie om onrechtmatige gunsten te verkrijgen.

Begin 1914 vertrouwt aartshertog Franz-Ferdinand Karl toe: «Ik ben ervan overtuigd dat ik door moord om het leven zal komen; de politie weet ervan». De vrijmetselelarij heeft Franz-Ferdinand, die de belemmering vormt voor hun plan het katholiek Oostenrijks-Hongaarse keizerrijk ten val te brengen, feitelijk ter dood veroordeeld. De verbetering waarmee de vrijmetselaarskringen proberen het laatste katholiek rijk in Europa te vernietigen zal geen verbazing wekken. De vrijmetselaars, zelfs als ze zich spiritualistisch noemen, hebben een wereldvisie die zich afsluit voor het bovennatuurlijke en ze verwerpen het begrip goddelijke openbaring alsook het dogma; daarom heeft de vrijmetselarij zich voortdurend verzet tegen de katholieke Kerk. Een hoogeplaatste vrijmetselaar erkende in 1990 de volgende fundamentele tegenstrijdigheid: «De strijd die momenteel wordt geleverd conditioneert de toekomst van de maatschappij. Hij stelt twee culturen tegenover elkaar: de ene gegrondvest op het Evangelie en de andere op de traditie van het republikeins humanisme. En deze twee culturen zijn fundamenteel met elkaar in strijd. Ofwel is de waarheid geopenbaard en ontastbaar, van een God die de oorsprong is van alle dingen, ofwel is ze gefundeerd op de constructies van de mens die altijd weer opnieuw ter discussie worden gesteld, want tot in het oneindige vatbaar voor volmaking» (Paul Gourdeau). Op 26 november 1983 heeft Kardinaal Ratzinger, Prefect van de Congregatie voor de

Geloofsleer het volgende onderstreept: «Het negatief oordeel van de Kerk over de vrijmetselaarsverenigingen blijft onveranderd omdat hun principes nog altijd worden beschouwd als onverenigbaar met de leer van de Kerk en lidmaatschap van deze verenigingen blijft verboden voor de Kerk. De gelovigen die bij een vrijmetselaarsvereniging horen zijn in staat van ernstige zonde en mogen niet worden toegelaten tot de Heilige Communie».

«Onder uw bescherming...»

Franz-Ferdinand heeft een brede visie op de dingen en deelt die volledig met zijn neef Karl: hij wil het keizerrijk hervormen in federalistische zin, om aan ieder volk dat er deel van uitmaakt een grotere autonomie te verschaffen. Maar op 28 juni 1914 wordt hij in Sarajevo door een Servische samenzweerder vermoord. Karl wordt de rechtstreekse erfgenaam van de dubbelmonarchie waarvan zijn oudoom Franz-Jozef nog keizer is. Op 19 juli 1914 richt de Oostenrijks-Hongaarse Kroonraad aan het adres van Servië een ultimatum dat een onderzoek eist naar de schuldigen aan de aanslag. De gedeeltelijke verwerping van dit ultimatum heeft het uitbreken van een Europese oorlog tot gevolg. Karl voorvoelt dat het een verschrikkelijk moorddadig conflict zal worden. Maar hij voert loyaal de orders van zijn oudoom uit en vertrekt naar het front. Op zijn sabel laat hij de volgende aanroeping tot MARIA graveren: «Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix» (“Tot uw bescherming zoeken wij onze toevlucht, o heilige Moeder Gods”). Italië verklaart de oorlog aan Oostenrijk in mei 1915. Karl die tot kolonel is benoemd wordt naar Trentino gestuurd waar hij een reeks overwinningen boekt. Hij, wiens echtgenote een Italiaanse prinses is, voert niet met blijheid van harte strijd tegen de Italianen. In juni 1916 wordt hij benoemd tot kolonel-generaal en slaagt erin een Russisch offensief in Galicië tegen te houden. Zijn betrekkingen met sommige Duitse officieren die op hetzelfde front dienen, zijn niet gemakkelijk. Diep verontwaardigd over het gebruik van giftige gassen dat aan het Franse front gebruikelijk is geworden, krijgt Karl het, na overleg met de Russen, voor elkaar dat geen van beide kampen zich er nog van zal bedienen. Hij weigert ook de steden te laten bombarderen.

In november 1916 sterft Franz-Jozef een vrome dood, na een regeringsperiode van 68 jaar. Karl von Habsburg wordt keizer van Oostenrijk en apostolisch koning van Hongarije. Hij is negenentwintig jaar. In een manifest dat dezelfde dag wordt gepubliceerd verklaart hij: «Ik zal alles doen wat in mijn vermogen ligt om op zo kort mogelijke termijn een einde te maken aan de verschrikkingen en de offers die de oorlog met zich meebrengt, en om mijn volk de weldaden van de vrede te verschaffen». Op 22 december laat Karl door minister Czernin vredesvoorstellen opstellen die door zijn bondgenoot, de keizer van Duitsland, Wilhelm II, worden aanvaard, zij het niet van ganser harte: door de mogendheden van de Entente (Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en Italië) worden ze verworpen. Op 30 december 1916 aanvaardt Karl in Boedapest de kroon die de heilige Stephanus ontving van Paus

Sylvester II, in 1001. In vertrouwen merkt hij echter op dat «koning zijn niet het bevredigen van een ambitie is, maar zich opofferen voor het welzijn van een heel volk». Niet lang daarna geeft Wilhelm II het bevel om een uitzinnige onderzeeoorlog te ontketenen. De Oostenrijkse vorst weigert zijn steun te verlenen aan dit offensief dat, gericht tegen handelsschepen, de dood van talloze burgers zal veroorzaken. De gedachte aan de afschuwelijke schermutselingen die in heel Europa al miljoenen doden hebben veroorzaakt en die bespottelijke doelen dienen, is voor hem onverdraaglijk. Karl merkt hierover op: «Het volstaat niet dat ik de enige ben die de vrede wil. Het hele volk en alle ministers moeten mij ter zijde staan!» Welnu, de pers wakkert onophoudelijk de oorlogszuchtigheid van het volk aan met triomfantelijke communiqués terwijl zij de waarheid achterhoudt omtrent de situatie van het keizerrijk waarin de ellende van het volk iedere dag groter wordt.

Fervente inzet voor de vrede

In maart 1917 vraagt Karl aan zijn zwagers Sixtus en Xavier van Bourbon-Parma, die strijd voeren in het Franse leger, zich in verbinding te stellen met de regeringen van de landen van de Entente. De keizer vertrouwt hun een brief toe waarin hij verklaart dat Oostenrijk bereid is af te zien van verschillende in 1914 geformuleerde eisen met betrekking tot met name Servië. Eveneens stelt hij voor Galicië aan Duitsland over te laten ter compensatie van het aan Frankrijk teruggegeven Elzas-Lotharingen. Hij overweegt ook een transactie met Italië. Maar de starre houding van de verschillende betrokken partijen maakt dat deze vredespoging mislukt. Een tweede voorstel van Karl aan de Entente loopt op niets uit, evenals dat van Paus Benedictus XV dat geestdriftig door Karl werd gesteund. De Franse en Italiaanse vrijmetselaarsministers enerzijds en de officieren van de Duitse generale staf anderzijds wilden tot elke prijs oorlog. Alleen al in het Franse leger heeft die weigering de dood veroorzaakt van 300.000 soldaten.

Vanaf de troonsbestijging van de keizer worden er lastercampagnes rondom zijn persoon georganiseerd, zelfs omtrent zijn zeden, terwijl zijn ernst en matigheid buiten kijf staan. Omgekeerd wordt hij uitgemaakt voor een vrome kwezel. De keizer woont inderdaad iedere dag de Mis bij en gaat ter communie; hij bidt getrouw de rozenkrans en bezoekt graag de heiligdommen die gewijd zijn aan de H.Maagd. Uit zijn intense geestelijk leven put hij de kracht die hij nodig heeft om zijn zware verantwoordelijkheden te dragen. Karl wordt eveneens onbekwaamheid toegedicht terwijl hij heeft laten zien welk een opmerkelijk officier hij is. Hij spreekt zeven talen; zijn werkcapaciteit is buitengewoon en zijn synthetisch denkvermogen is zeldzaam groot. Veel beter dan de mensen in zijn naaste omgeving ziet hij het dodelijk gevaar waarin zijn keizerrijk zich bevindt. In het voorjaar van 1917 weigert hij vastberaden dat Lenin, die in Zwitserland in ballingschap leeft, zijn staten doorreist om in Rusland de revolutie aan te wakkeren, een machiavellistisch plan van de Duitse generale staf. Karl heeft begrepen dat Lenin een

potentieel gevaar vormt voor heel Europa; hij voorvoelt dat het bolsjewisme niet alleen Rusland te gronde zal richten, maar dat het zich overal zal verspreiden. Het lukt Lenin echter in een speciale trein Rusland via Duitsland te bereiken.

In de chaos van de nederlaag

Daar het onmogelijk blijkt vrede te sluiten met de landen van de Entente is Karl genoodzaakt een door hem verafschuwde oorlog voort te zetten ten einde zo veel mogelijk te voorkomen dat zijn volkeren getroffen zouden worden door het ongeluk van een ineengestort keizerrijk. In oktober 1917 behaalt Oostenrijk in Caporetto de overwinning op Italië. De keizer laat zich door dit met bloedvergieten behaalde succes waarmee niets is geregeld het hoofd niet op hol brengen. Zijn constitutionele volmachten, die niet onbepaald zijn, dwingen hem vrij spel te geven aan de oorlogszuchtige parlementen en aan zijn trouweloze minister Czernin, die de kaart speelt van de “vrede door overwinning”, dat wil zeggen door oorlog. De keizer betreft in Baden een eenvoudig huis en leidt een hardwerkend leven. Aan zijn tafel is het voedsel allerkarigst, zo groot is zijn afschuw van de zwarte markt die overal oppermachtig is. Zita zet zich van haar kant met hart en ziel in voor de gewonden en wezen, door werken van hulpverlening op te zetten. Het volk heeft dit in overgrote meerderheid goed in de gaten en juicht het keizerlijk paar op zijn rondreizen toe.

In januari 1918 proclameert president Wilson van de Verenigde Staten met zijn “veertien punten”, die zijn geïnspireerd op de doelstellingen van de vrijmetselarij, dat het voor de toekomstige vrede noodzakelijk is Midden-Europa en de Balkan te reorganiseren volgens het “nationaliteitsbeginsel”. Dat betekent de ontmanteling van het Oostenrijks-Hongaarse keizerrijk ten voordele van de kleine volkenstaten. Dit utopisch concept waarvan de Tsjechische socialist Bénéš en Masaryk de inspiratiebron zijn ligt ten grondslag aan de conflicten die Midden-Europa tot in onze dagen zullen verscheuren. Karl probeert vergeefs het Witte Huis voor rede vatbaar te maken. In het westen worden de laatste Duitse offensieven van mei en juni 1918 een halt toegeroepen en, in juli, vervolgd met een tegenoffensief van de Entente. Duitsland trekt zich in de weken die daarop volgen terug op zichzelf en moet na de in Berlijn uitgebroken revolutie de wapenstilstand vragen die op 11 november wordt getekend. De Duitse nederlaag veroorzaakt door de weeromstuit de afscheiding van de Slavische nationaliteiten van het Oostenrijks-Hongaarse keizerrijk. Het Hongaarse parlement verklaart de afzwering van de Habsburgers. Op 2 november wordt de keizer gedwongen de wapenstilstand aan Italië te vragen. De politieke kringen sporen hem aan troonsafstand te doen, maar hij kent zichzelf niet het recht toe over een van God ontvangen gezag te beschikken. Door de pressie die van alle kanten op hem wordt uitgeoefend geeft hij de machtsuitoefening op, echter zonder troonsafstand te doen. Vervolgens trekt hij zich terug in kasteel Eckartsau waar hij onmiddellijk onder politiecontrole wordt gesteld. In maart 1919

wordt Karl door de “Oostenrijkse republiek” verbannen. Hij protesteert tegen het geweld dat hem is aangedaan en bevestigt nogmaals zijn legitieme positie tegenover een uit oproer geboren macht.

De keizer en zijn gezin vestigen zich in Prangins, bij Genève, in Zwitserland. Van daaruit zal Karl, aangeemoedigd door Paus Benedictus XV, proberen opnieuw de troon van Hongarije te bestijgen. Hij kan dan misschien, zoals de Heilige Vader hoopt, de vorming van een federatie van katholieke staten in Midden-Europa verwezenlijken. Op 25 maart 1921 verlaat Karl Zwitserland en begeeft zich clandestien naar Hongarije. Admiraal Horthy, staatshoofd sinds 1920, heeft zich de naam van regent gegeven en heeft zich loyaal verklaard tegenover zijn koning. Calvinistisch van origine maar in werkelijkheid atheïst, haat hij de katholieke traditie van de Habsburgers. Op Paasdag wordt Karl in Boedapest ontvangen door een Horthy die weifelt, duizend en één moeilijkheden voorwendt en alles doet om de buitenlandse mogendheden op te hitsen het herstel van de monarchie te beletten. Karl is intussen ziek geworden; zijn medestanders stellen hem voor de macht terug te grijpen via de wapenen, maar hij weigert, om bloedvergieten te voorkomen. Aan boord van een speciale trein wordt hij *manu militari* naar Zwitserland teruggebracht.

Een nobele en ferme weigering

Hij begeeft zich meerdere malen naar het Benedictijns klooster van Disentis waar hij in het stil gebed de kracht zoekt die hij nodig heeft. Bij gelegenheid van een van die verblijven onthult hij aan twee monniken dat hooggeplaatste personen in Frankrijk en Hongarije hem beloofd hebben het herstel van de monarchie in Hongarije en zelfs in Oostenrijk gunstig te beïnvloeden, op voorwaarde dat hij «ermee instemt in zijn staten de neutrale school en het burgerlijk huwelijk en de daaraan gekoppelde echtscheiding in te voeren». Karl heeft categorisch geweigerd. De keizer heeft geen enkele persoonlijke ambitie, maar op de dag van zijn kroning heeft hij voor God en het Hongaarse volk gezworen zich te wijden aan het welzijn van hen over wie de goddelijke Voorzienigheid hem de leiding heeft toevertrouwd. Hij kan het idee niet verdragen dat het land wordt uitgeleverd aan een kleine klik terwijl het volk in ellende leeft. Op 21 oktober 1921 ontsnapt Karl, in gezelschap van keizerin Zita, en neemt een vliegtuig in Zürich. Hij landt ten westen van Hongarije en gaat te voet naar Boedapest waarbij hij de regimenten die hij onderweg tegenkomt voor zijn zaak weet te winnen. Maar admiraal Horthy die het leger wijsmaakt dat Karl de gijzelaar is van Tsjechische communisten, valt de keizerlijke troepen aan. Karl geeft dan het bevel tot een staakt-het-vuren. Hij wordt gevangen genomen maar hij weigert troonsafstand te doen, uit trouw aan zijn eed van gekroonde koning.

De landen van de Entente verklaren de Habsburger tot ongewenst element en belasten zich met zijn uitzetting. Op 31 oktober worden Karl en Zita ingescheept op een Britse boot die de Donau afvaart tot aan de Zwarte

Zee. Vervolgens brengt een Roemeens schip ze naar Konstantinopel. Ze weten niet welk lot hun kinderen die in Zwitserland zijn gebleven is beschoren. Wanneer de kapitein van het schip hem bekent dat er sprake van is dat hij wordt overgebracht naar Asunción, een verloren eiland in het midden van de zuidelijke Atlantische Oceaan, roept Karl sidderend uit: «Maar dan zullen we de kinderen nooit meer terugzien!». Hij glimlacht echter weldra en zegt met bedaarde stem: «Wat ben ik kinderachtig! Ze kunnen ons alleen naar een door God gekozen plek sturen». Op 19 november 1921 legt het schip aan in de haven van Funchal, de hoofdstad van het Portugese eiland Madeira dat, zoals de Engelsen het hebben beslist, de plek van ballingschap van de afgezette keizer zal zijn. Een jaarlijkse toelage die door de “Geallieerden” is voorgesteld om in de behoeften van de balling te voorzien zal nooit worden uitgekeerd. Er wordt aangenomen dat Karl rijk is, maar hij is arm. Hij moet dan ook een niet al te kostbaar onderkomen zoeken. Hij kiest de villa Quinta uit die is gelegen op 600 m hoogte, maar het blijkt geen gelukkige keuze: 's winters is het klimaat er ongezond vanwege de mist. Op 2 februari 1922 kan Zita, na heel wat moeilijkheden, haar kinderen meenemen naar Madeira.

«Onze-Lieve-Heer doet wat Hij wil»

Paus Benedictus XV verleent Karl de bevoegdheid er een huiskapel op na te houden, met het Heilig Sacrament erin en er de Mis te laten opdragen, hetgeen voor hem een grote troost is. In de weken die daarop volgen wekt Karls spirituele ontwikkeling de bewondering van zijn echtgenote. Wanneer hij verneemt dat er over zijn gezondheid kwaadwillige geruchten de ronde doen, roept de keizer uit: «Ik zou niet hier willen sterven», maar terstond herneemt hij zich en zegt met een glimlach: «Onze-Lieve-Heer doet wat Hij wil». Hij heeft steeds meer het gevoel dat God van hem zal vragen zijn leven op te offeren voor het heil van zijn volken en die gedachte vertrouwt hij Zita toe, eraan toevoegend: «... en ik zal het ook doen!» Hij vertoont geen

Ondanks de schijn van een mislukt leven heeft Karl I^e een bewonderenswaardige getuigenis afgelegd van een in het ongeluk aan de goddelijke Voorzienigheid eenvormig leven. Daarom heeft de Kerk hem tot voorbeeld gesteld door de zaligverklaring. Deze passage uit het boek der Wijsheid is goed op hem van toepassing: *De zielen van de rechtvaardigen echter zijn in Gods hand en geen foltering zal hen deren. In de ogen van de dwazen schenen zij dood te zijn en hun heengaan werd als een onheil beschouwd, hun verdwijnen uit ons midden als een vernietiging. Zij zijn echter in vrede... na een korte tuchtiging zullen zij een grote weldaad ontvangen, omdat God hen op de proef heeft gesteld en bevonden heeft, dat zij Hem waardig zijn* (W 3,1-5). «Vanaf het begin heeft keizer Karl zijn taak opgevat als een heilige aan zijn volken te bewijzen dienst. Zijn voornaamste zorg was gevolg te geven aan de aan iedere christen gerichte oproep tot heiligheid, zelfs in zijn politiek optreden... Moge hij een voorbeeld voor ons allen zijn, vooral voor hen die tegenwoordig in Europa politieke verantwoordelijkheid dragen» (Johannes Paulus II).

Dom Antoine Marie
o.r.b.

P.S. Gaarne ontvangen wij van u adressen van eventuele lezers, waarvoor bij voorbaat onze dank. Gaarne sturen wij u vlugschriften over het Katholiek Geloof, Scapulieren van de Berg Karmel met toelichtingen, de beloften van het Heilig Hart en de mysteries van de Rozenkrans.

– voor België : PRK 000-1339871-10 ten name van “Abbaye Saint-Joseph”.
– voor Nederland : Postbank 488 775 ten name van “Abbaye Saint-Joseph”, Girokantoor 's-Gravenhage.
U kunt ook met de bankkaart (Visa, CB, Mastercard, American express) op onze internet site betalen.

Fax: 00 33 3 80 96 25 29 – E-mail: abdij@clairval.com – <http://www.clairval.com/>

spoor van opstandigheid tegenover de gebeurtenissen of tegenover de mensen. Een getuige zal erover zeggen: «Hij wilde nooit doorgaan voor een martelaar; nooit heeft hij hen die hem hebben verraden veroordeeld en als er in zijn bijzijn kwaad over hen gesproken werd, nam hij het voor hen op».

Op 9 maart vat de keizer kou nadat hij te voet van Funchal naar zijn villa is gelopen. De 21^e heeft hij 40 graden koorts en een algehele bronchitis verwordt tot een longcongestie. Karl is nog geen 35 jaar maar hij is moreel en lichamelijk verzwakt door de zware beproevingen van de voorafgaande jaren. In de loop van de volgende dagen verergert de longaandoening. De laatste dagen van de keizer zijn die van een heilige. Ondanks zijn buitengewone vermoeidheid woont hij de Mis bij die dagelijks in zijn kamer wordt opgedragen. Op 27 maart vraagt hij om het Heilig Oliesel en doet volledig helder van geest een generale biecht. Hij laat zijn oudste zoon, Otto, die nog maar negen jaar is, bij zich komen: «Ik wil dat hij getuige is. Het zal een voorbeeld voor zijn hele leven zijn; hij moet weten wat een koning, een katholiek, een man in een dergelijk geval doet». De 29e wordt Karl het slachtoffer van twee hartaanvallen; privé zegt hij in vertrouwen tegen iemand: «Is het niet geweldig een onbepert vertrouwen te hebben in het Heilig Hart? Anders zou mijn toestand onverdraaglijk zijn». Kort daarna verklaart hij: «Ik moet veel lijden opdat al mijn volken weer bij elkaar zullen komen». Zaterdag 1 april wil hij bidden maar zijn ziekenzuster raadt hem aan te slapen. Hij antwoordt: «Ik heb zoveel te bidden!» In de ochtend wordt zijn toestand hopeloos. Hij kan echter de Heilige Communie als laatste sacrament ontvangen. Het Allerheiligste staat uitgesteld in de slaapkamer van de stervende die fluistert: «Ik bied mijn leven aan als offer voor mijn volk» en vervolgens: «Mijn Verlosser, dat uw wil geschiede!» Om twaalf uur vijftientig, na de woorden «JESUS, MARIA, JOZEF» te hebben uitgesproken blaast hij de laatste adem uit. De koning-keizer laat een weduwe achter die haar achtste kind verwacht.